

RDA ir ISBD: sąryšio istorija

Elena Escolano Rodríguez

<https://www.jlis.it/article/view/11703/10896>

SANTRAUKA. Straipsniu siekiama išaiškinti standartų RDA ir ISBD sąryšį pobūdį siekiant suvokti jų skirtumus ir panašumus bei paneigti tokio sąryšio klaidingą aiškinimą. Analizuojami su šių standartų logiškai paaiškinamais skirtumais susiję aspektai: standartų tipologija, taikymo sritis, kilmė, parengimo ir plėtros politika. Išaiškinama, kad, esant susietųjų duomenų technologijoms, šie skirtumai nėra veiksmingo sąryšio kliūtis. Straipsnyje taip pat kalbama apie veiklą, atliktą rengiant šių standartų atitikties schemas siekiant juos taikyti semantinio saityno aplinkoje. Tai aktualu dabarties kataloguotojams, siekiantiems apgalvotai, nusimanančiai ir atsakingai taikyti standartus.

RAKTINIAI ŽODŽIAI: katalogavimas, turinio standartas, susietieji duomenys, atitiktis, metaduomenys

Ižanga

Artimų žmonių bendravime tikroji jų prisirišimo vienas prie kito ir jų skirtumų esmė pažįstama tik jiems, lygiai kaip ir nuolatinės santykių pusiausvyros paieškos. Nesvarbu, kokie tie santykiai būtų – mažiau įpareigojantys ar santuoka paremti.

Todėl ir kalbant apie ISBD ir RDA santykį tinkamiausias žodis būtų „sąryšis“, o ne „konkurencija“, kaip buvo kai kieno įrodinėjama svarstymuose, kurių išdava buvo IFLA ISBD peržiūros grupės tolesnės veiklos kvestionavimas (IFLA 2013, 22–23)¹. Tikimasi, kad šis straipsnis padės išsklaidyti nesusipratimus, galinčius pakenkti žinojimui ir įsisaugoti profesinei praktikai – iš tikrųjų konkurencinių santykių nesama, nes tam nėra pagrindo. Straipsniu norima tai parodyti ir įtikinti. Tam tikro turinio atžvilgiu nuomonių skirtumo esama ir tai yra logiška, nes skiriasi taikymo sritys, ištakos, rengimas, atsakingų kolektyvų ir grupių politika. Tai nekliudo naudingiems santykiams, plėtojamiems naudojant susietųjų duomenų technologijas ir atliekant šiame straipsnyje aprašomą veiklą.

Dabar atsakingai ir etiškai siekiančiam dirbti kataloguotojui būtinos daug išsamesnės žinios apie tarptautinius standartus negu seniau. Nebepakanka būti susipažinusi vien tik su nacionaliniu standartu. Šiandien būtina daugiau žinoti apie informaciją, duomenis, apie teikiamus standartus. Svarbu pažinti taip pat ir profesijos universume funkcionuojančių standartų sąsajas – tuomet jais vadovaujama apgalvotai ir atsakingai.

¹ Svarstymus būtų galima apibendrinti pateikiant ISBD peržiūros grupės Katalogavimo sekcijos pirmininko ir sekretoriaus klausimus: „Svarstylini teiginiai / klausimai“:

– Ar jau atėjo laikas, kai standartų (pvz., ISBD) plėtra ir priežiūra paprasčiausiai nebėra įmanoma savanorišku pagrindu norint išlaikyti tikrą tarptautinį dalyvavimą?
– Nors RDA ir nėra IFLA produktas, sunku paneigti tai, kad RDA labai daug kur pasaulyje greičiausiai bus laikomas de facto standartu.
– Ar RDA besivadovaujančios šalys visas pastangas skiria RDA besiremiančių taisyklių rengimu ir negalės prisidėti prie ISBD plėtros? Gal jos laiko ISBD ne tokiu svarbiu standartu?“

Tipologinis standartų palyginimas

RDA ir ISBD yra turinio standartai; jie yra taip pat ir procedūriniai bei techniniai standartai. Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO) ir Tarptautinis elektrotechnikos komitetas (IEC) standartą apibrėžia taip: „Konsensuso būdu priimtas ir pripažintos organizacijos patvirtintas dokumentas, numatantis įprastą ir pasikartojantį veiklos bei jos rezultatų naudojimą, taisykles, gaires arba pobūdį ir kuriuo siekiama optimalios tvarkos tam tikrame kontekste“ (ISO, 2016).

Būtina išsamiau paanalizuoti šių standartų tipologinius skirtumus ir tai, kaip būtų galima juos traktuoti: kaip turinio standartus, ar kaip praktinę veiklą reglamentuojančius. Apie pastaruosius dabar daug rašoma ir jie yra giliai įsišakniję Amerikos akademinėje bendruomenėje ir ekstrapolijuojami į tam tikras specializuotas sritis (Ohio Department of Education, 2016)². Švietimo žinybos skiria turinio standartus, nurodančius, kaip mąstyti, samprotauti ir tirti svarbias idėjas, problemas bei esmines tam tikros disciplinos žinias, bei procedūrinius standartus, reglamentuojančius, ką žmogus turi sugebėti atlikti ir ką jis turi žinoti norėdamas tai atlikti kokybiškai. Tačiau iš apibrėžimo aišku, kad procedūrinis standartas, be veiklos lygmens nurodymų, apima ir turinio standarto aspektus (Professional Learning Board, 2016).

Šiame kontekste mums sutikus su Bianchini and Guerrini (2014) pateikta turinio standarto, kaip duomenų identifikavimo gairių, apibrėžtimi, tektų pripažinti, kad abu minėti standartai yra ir turinio, ir procedūriniai standartai, tik skirtingu lygmeniu.

Pagal Amerikos bibliotekų asociacijos „Standartų vadovą“ (ALA, 2003), AACR2 laikomas procedūriniu standartu³.

RDA ir ISBD teikia nurodymus, kaip identifikuoti informaciją ir kurti bei teisingai formuluoti metaduomenis. Tiesa, ISBD dar teikia sintaksę, t. y. duomenų eiliškumą atsižvelgiant į vidinius metaduomenų ryšius, bei skyrybos taisykles, formalizuojančias šiuos ryšius ir leidžiančias pasirinkti galutinį rezultatą, tačiau tai yra antrinis aspektas ir ne svarbiausias dabartinėje Jungtinėje laidoje, nors 1971 m. tai buvo labai svarbu. Kai kuriais atvejais šią sintaksę perima RDA: kai siekiama aiškiau pateikti pavyzdžius. Tuomet ji teikiama priede kaip galimybė sisteminti rodinius ekrane bei teikti standarto pritaikymo rezultatus (kaip anksčiau minėta, tai yra procedūrinio standarto savybė). Toliau pateiksime klausimus ir atsakymus iš RDA plėtros Jungtinio vykdomojo komiteto (2010 m.) interneto svetainės: “4.5. Klausimas. Ar standarte RDA bus būtina ISBD skyryba? Atsakymas. ISBD sričių, duomenų elementų eiliškumas ir skyryba nebus būtina. Informacija apie RDA duomenų pateikimą ISBD rodinyje ekrane bus pateikiama priede (D priede). 9.5. Klausimas. Jeigu ISBD nebebus privalomas, ar RDA teiks nurodymus, keliamus aprašomojo katalogavimo duomenų elementų

² Apibrėžtys. A) Turinio standartai apibūdina žinias ir įgūdžius, kuriuos turi įgyti studentai. Juose nurodomi mąstymo, darbo, komunikavimo, samprotavimo apie svarbias ir ilgalaikes idėjas, sąvokas, problemas, dilemas bei jų tyrimo būdai ir tam tikrai disciplinai būtinos žinios. B) Procedūriniuose standartuose konkrečiai nurodoma, kaip gerai studentai turi išmokyti tai, kas nurodoma turinio standartuose. Procedūriniai standartai nurodo, „kaip gerai yra pakankamai gerai“. Jie yra kokybės indikatoriai, nurodantys kiek nusimanantis ir kompetentingas turi būti studentas. C) Veiklos standartai apibūdina mokymosi sąlygas. Tai gali būti patarimai arba nurodymai, skirti teritorijoms, kuriose įsikūrusios mokymo įstaigos, bendruomenėms, šeimoms, siekiančioms sukurti optimalias mokymosi sąlygas studentams bei atitikti valstijos ir vietinius mokymui keliamus tikslus.

³ „Amerikos bibliotekų asociacija“ standartų / gairių dokumentus skiria taip:

- Esama keturių tipų bibliotekoms aktualių standartų ir gairių.
- Paslaugų standartai ir gairės apibrėžia bibliotekų paslaugų kokybės lygmenį; tai paprastai skirta tam tikro tipo bibliotekoms arba bibliotekų naudotojams. Pavyzdžiais galėtų būti: ACRL „Kolegijų bibliotekų standartai“ ir ASCLA „Kooperatyvinių daugiatipių bibliotekų organizacijų standartai“.
- Procedūriniai standartai ir gairės apibūdina priimtą arba aprobuotą būdą, kaip atlikti tam tikrą bibliotekos veiklą arba užduotį. Pavyzdžiais galėtų būti „Anglų ir amerikiečių katalogavimo taisyklės“ ir „Nacionalinės tarpbibliotekinio abonemento taisyklės“.
- Mokymo standartai ir gairės teikia reikalavimus, keliamus priimtinioms bibliotekų mokymo programoms. Pavyzdžiu galėtų būti „Bibliotekininkystės ir informacijos studijų krypties magistratūros programų akreditavimo standartai“.
- Techniniai standartai ir gairės, skirtos bibliotekų veiklai, yra oficialūs sutarimu besiremiantys nacionaliniu arba tarptautiniu lygiu priimti standartai, paprastai nurodantys sukurto produkto arba daikto kokybės matą. Amerikos bibliotekų asociacija pati paprastai tokių standartų nerengia, tačiau gali juos rengti bendradarbiaudama su išorinėmis organizacijomis. Platus techninių standartų spektro pavyzdžiais galėtų būti NISO Z39.2, „Bibliografinių mainų formatas“ (sudarantis MARC formatų pagrindą), NISO Z39.9, Tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris (ISSN).“

eiliškumui? Atsakymas. RDA identifikuoja aprašomojo katalogavimo elementus ir teikia juos panašiai kaip AACR2. RDA nereglamentuoja elementų eiliškumo įrašė ir katalogo rodinyje ekrane. Tačiau jeigu biblioteka, konsorciumas ar metaduomenų bendruomenė nutartų ir toliau taikyti ISBD, jie turi tai galėtų daryti.“

Nežiūrint į tai, būtina išaiškinti plačiai paplitusią painiavą, kai kvestionuojamas ISBD kaip turinio standarto traktavimas ir jis laikomas tik eiliškumo ir rodymo ekrane standartu lyginant su RDA, kuris pripažįstamas kaip turinio standartas. Ši painiava gali būti susijusi su aukščiau pateiktais šališkais atsakymais į klausimus, išėmimu iš konteksto arba su rinkodaros strategija, nes RDA nepateikia rezultatų rodinio ekrane, bet palieka pasirinkimo laisvę, įskaitant D priede pateikiamą ISBD rodinį. Galima būtų netgi teigti, kad RDA nėra vien tik procedūrinis standartas, parodantis pritaikymo rezultatus (pagal Profesinės mokymosi tarybos klasifikaciją) arba toks procedūrinis standartas, kokiu anksčiau buvo laikomas AACR2. Tačiau tai, kad RDA adaptuoja arba pasiskolina rodinį iš kito standarto, neteikia loginio arba mokslinio pagrindo kažkam teigti, jog ISBD yra vien tik rodymo ekrane standartas. Taip teigti būtų galima dėl žinojimo stygiaus, nes jeigu tai būtų tiesa, nebūtų įmanoma nustatyti šių dviejų standartų atitikties, apie kurią bus kalbama toliau.

Reikia aiškiai pasakyti, jog dabar, kai esama susietųjų duomenų technologijos, kuri leidžia naudoti RDF forma pateiktus metaduomenis vadovaujantis įvairiais standartais ir teikia galimybę atlikti tikslų ir nuoseklių katalogavimą, būtų neteisinga teigti, kad būtina naudoti tik vieno ir to paties standarto metaduomenis. Tai yra, susietųjų duomenų technologija ir semantinis saitynas teikia lankstumo ir pritaikomumo galimybę, todėl nebėra kliūčių naudoti kito standarto metaduomenis viename ir tame pačiame įrašė arba įrašų grupėje, jeigu to norima, ir taip labiau tenkinti bibliotekų poreikius. IFLA Standartų komitetas standartus apibrėžia taip (IFLA, 2014): „IFLA standartai yra tarptautiniu lygiu peržiūrimi, skelbiami ir nuolat naujinami dokumentai. Kiekvienas standartas atspindi dabartinį bendrą sutarimą dėl su tam tikra paslauga arba veikla susijusių taisyklių, principų, nurodymų, gerosios praktikos arba modelių. IFLA standartai, įvairūs savo tipais ir turiniu, teikia optimalią naudą bibliotekų bendruomenei. Standartus bendru sutarimu rengia IFLA bendradarbiaujantys profesiniai padaliniai.“ IFLA terminą „standartai“ paprastai vartoja šiems dokumentų tipams apibrėžti:

- koncepciniams modeliams,
- išteklių aprašo taisyklėms,
- skaitmeninių formatų kodams.

ISBD apibūdinamas kaip išteklių aprašo taisyklės; tai yra labai panašu į „RDA: išteklių aprašas ir prieiga“, jeigu kalbėtume apie aprašą, nes prieiga nėra ISBD objektas.

Išsiaiškinę abiejų standartų tipologiją, paanalizuokime skirtumus. Šie standartai skiriasi savo taikymo sritimi: RDA yra išsamios taisyklės, reglamentuojančios informacijos apie pirmines esybes, teikiamas vadovaujantis FRBR (kūrinį, išraišką, apraišką, vienetą), ir FRAD esybes (asmuo, giminė, kolektyvas) aprašą ir prieigą. Tačiau ISBD daugiausia dėmesio skiriama esybę „apraiška“ identifikuojančiai informacijai. Todėl jie lygintini tik būtent šiuo aspektu ir būti varžovais jiems nėra pagrindo. Tiesą sakant, kai kuriose šalyse ISBD naudojamas tiesiogiai kaip taisyklės, tačiau tai nėra jo paskirtis. Norint jį taip naudoti, jį būtina papildyti kitomis taisyklėmis arba nurodymais, susijusiais su kreipties elementais bei kūrinį, išraišką ir vienetą identifikuojančia informacija. Tačiau svarbu, kad kataloguotojai žinotų nacionalinių arba tarptautinių taisyklių, kuriomis jie vadovaujasi, ištakas. Pristatydama RDA (2008 m.), Barabara Tillet aiškiai pasakė: „Šiandien savo dėmesį skirsime RDA (išteklių aprašo ir prieigos standarto) pagrindams. Pakalbėsime apie tai, kaip šis standartas padeda mums pasirengti darbui su ateities informacijos paieškos sistemomis. Dabar plėtojamos gairės remiasi turtinga katalogavimo tradicija, apimančia tarptautiniu mastu pripažįstamus katalogavimo principus ir tarptautinius standartus (pvz., ISBD), bei neseniai patvirtintais „Funkciniais reikalavimais bibliografiniam įrašams“ bei „Funkciniais reikalavimais autoritetiniams duomenims“ (žinomiems kaip FRBR ir FRAD)“.

Būta ketinimų peržiūrėti „Anglų ir amerikiečių katalogavimo taisyklės“ (AACR2), kurios, kaip buvo manyta, turėjo tapti AACR3, tačiau taisyklėmis plėtojantis link RDA, keitėsi struktūra ir daugiausia dėmesio buvo kreipiama į aprašą ir prieigą, o ne į pateikimą. Informacija pateikiama kaip pasairinktiniai rodinio ekrane variantai, įskaitant ISBD rodinį.

Abiejų standartų dabartinės versijos yra ilgos plėtotės rezultatas. Kaip buvo minėta, RDA plėtros veikla prasidėjo kaip AACR2 peržiūra, turėjusi šias taisykles pakeisti AACR3, tačiau peržiūros rezultatu tapo RDA. RDA rengė ta pati nepakitusios sudėties grupė, kuri peržiūrėjo AACR2 („Jungtinis vykdomasis „Anglų ir amerikiečių katalogavimo taisyklių“ peržiūros komitetas, kuris savo pavadinimą 2007 m. balandžio mėn. pakeitė į „Jungtinis vykdomasis RDA rengimo komitetas“ (Tillett, 2008)), tik pasikeitė jos struktūra ir suburtas naujas Principų komitetas. Grupės nariai, kaip ir anksčiau, atstovauja anglų ir amerikiečių kultūrinę tradiciją (Kanada, JAV, JK, Australija). Tai reiškia, kad, nepaisant, jog ankstesnės taisyklės kito, RDA inkorporuoja visą AACR2 turinio norminį pagrindą⁴. 2015 m. lapkričio 6 d. Jungtinis vykdomasis komitetas pakeitė pavadinimą į „RDA vykdomasis komitetas“ (Dunsire, 2015).

RDA esama taisyklių (pvz., RDA 6.29.1.18), kurios nėra suprantamos už anglosaksų teisės sistemos ribų (bendrosios teisės sistemos); šios taisyklės būta AACR2. Siekiant išvengti tokio vienašališkumo, būtina įtraukti taisykles, susijusias su kitomis teisės ir teismų sistemomis, pavyzdžiui, daugelyje pasaulio šalių naudojama Europos teisės sistema (civiline teise), bei musulmoniškąja teise ir kt. Otavos universiteto atliktas tyrimas, kuriame buvo atsižvelgta ne tik į geografinį regioną, bet ir į gyventojų, kuriems tenka tam tikra teisės sistema, procentinę dalį, rodo, kad anglosaksų teisė tenka tik 6,31 % pasaulio gyventojų, civilinė teisė – 23%, musulmoniškoji teisė – 85 % ir mišriosios teisės sistemos – 69,89 %⁵.

ISBD plėtros procesas prasidėjo 2007 m. integruojant ankstesnius specifinius standartus, skirtus įvairių išteklių tipų aprašui. Beveik visų šių standartų nuostatų integravimu buvo siekiama išlaikyti specializuotų kataloguotojų pasitikėjimą; nuostatos buvo modifikuojamos tik esant jų nesuderinamumui skirtingų išteklių tipų atžvilgiu. Paskelbus Jungtinę laidą, plėtra tęsėsi pritaikant ISBD naujai techninei semantinio saityno aplinkai. Abu standartai – RDA ir ISBD – yra pritaikyti naudoti informaciją naujojoje susietųjų duomenų technologijos aplinkoje.

Vienu aspektu ISBD yra konkretesnis ir siauresnis: jis orientuotas į apraiškos identifikavimą; tai teikia mažiau galimybių kultūrinei konfrontacijai, nors tokia galimybė išlieka. ISBD prižiūrinčią grupę visada sudaro savanoriškai įsijungę IFLA nariai, atstovaujantys įvairias kultūras, kalbas ir katalogavimo tradicijas. Tai reiškia, kad kiekvienai tvirtinamai arba modifikuojamai turinį reglamentuojančiai taisyklei turi pritarti visi grupės nariai, o jeigu sutarimo pasiekti nepavyksta – ieškoma kompromiso. Taip ISBD tampa savotišku kultūrų sutarimu dėl išteklių identifikuojančių elementų ir metaduomenų bei metaduomenų turinio ir dėl to, kaip atpažinti įrašomą informaciją bei kaip ją įrašyti.

⁴ Tillett, Barbara. 2008. „Resource Description and Access: Background / Overview“. Library of Congress: „RDA strateginiame plane teigiama, kad RDA teiks nuoseklų, lankstų ir išsamų visų išteklių tipų ir visų turinio tipų techninio ir su turiniu susijusio aprašo modelį ir kad šis modelis bus suderinamas su tarptautiniu lygiu pripažįstamais principais, modeliais ir standartais. Nors RDA rengiamas kaip skirtas naudoti angliakalbėms bendruomenėms, jis gali būti naudojamas ir kitas kalbas vartojančių bendruomenių; tikimės, kad kitos šalys išsivers į savo kalbas ir pritaikys jo nurodymus šiose šalyse aprobuotai kalbai ir skyrybai (neveltui daugelis šalių yra išsivertusios AACR2). RDA taip pat papildomas naudotojams skirtomis parinktimis, leidžiančiomis jiems naudoti kitas kalbas ir rašto sistemas, kitus kalendorius, kitas skaičiavimo sistemas ir t. t. Todėl turime galimybę pasiekti dalykus, kurie yra kitokie negu esantys anglų ir amerikiečių kultūrinėje tradicijoje“: http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=4320.

Žr. apie AACR2 plėtrą link RDA: „Changes from AACR2 to RDA: A Comparison of Examples. Part 1: Description (July 2012)“.

<http://faculty.washington.edu/aschiff/UW2012 Presentation-Part1-Notes.pdf>;

„Changes from AACR2 to RDA: A Comparison of Examples. Part 2: Access Points (July 2012)“.

<http://faculty.washington.edu/aschiff/UW2012 Presentation-Part2-Notes.pdf>.

Ryškiausius AACR2 ir RDA skirtumus atspindinčios medžiagos apie pirmuosius plėtros etapus esama taip pat ir Jungtinio vykdomojo komiteto archyve:

„Differences between RDA and AACR2“. <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6-CREPUQ-Differences-between-RDA-and-AACR2-Paradis.pdf>;

Maxwell, Robert. „RDA in depth: differences between RDA and AACR2 (May 2010)“. http://www.rda-jsc.org/docs/RDA_part_2_201005.pdf;

Tillett, Barbara. „RDA changes from AACR2 for texts (Jan. 2010)“.

http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/10_1_12_RDACHANGESFROMAACR2FORTXTS.ppt.

⁵ University of Ottawa: JuryGlobe. „World Legal Systems Research Group Wikipedia“ pateikia šią grafinę ir statistinę medžiagą: „World map“ <http://www.juriglobe.ca/eng/rep-geo/cartes/monde.php> and „Graph distribution of the world population (%) per legal systems“ <http://www.juriglobe.ca/eng/syst-demo/graph.php>.

Siekis išlaikyti kultūrinį neutralumą yra sveikintinas, tačiau tai reikalauja didžiulių pastangų; tai daroma remiantis pradinio vienašališkumo pagrindu, todėl sudėtinga priimti bendrą sutarimą. Be to sprendimas taisyklėse arba turinio standarte derinti skirtingas kultūrinės nuostatas gali būti laikomas pasirinkimu, prieštaraujančiu standarto esmei, kuriuo rizikuojama nepasiekti rezultato, kokio tikimasi iš bet kurio panašaus standarto, t. y. tapti kataloguotojo vedliu.

Kitas abiem standartams būdingas pavyzdys. Šiuose standartuose esama esminių serialinių leidinių katalogavimo taisyklių, nustatančių aprašo pagrindu turintį būti serialinio leidinio numerį ir atvejus, kai antraštės pasikeitimas yra pakankamas pagrindas traktuoti leidinį kaip naują leidinį (aprašą), kuriai anksčiau ar vėliau bus būtina sudaryti naują aprašą. Todėl turi būti visiškai aišku, koku numeriu remsis aprašas bei visi reikšmingi ir mažiau reikšmingi pasikeitimai. Pirmasis numeris pasirinktas (ISBD, AACR2 ir RDA) dėl suprantamų priežasčių: labiau tikėtina, kad visos įrašais besikeičiančios bibliotekos savo rinkiniuose turi išleistą pirmąjį numerį (nors tai nereiškia, kad tai yra nr. 1, o ne senesnis), kuris gali būti arba gali nebūti išsamus, ir neturi paskutiniojo numerio. Kita priežastis yra taupymas: ekonomiškiau yra aprašant remtis pirmuoju išleistu numeriu, o ne vėliausiuoju; pastaruoju atveju būtų būtina nuolatinė informacijos peržiūra ir modifikavimas, net esant nereikšmingiems pasikeitimams. Tačiau kai kuriose šalyse ir bibliotekose, turinčiose tam išteklių, toks informacijos naujinimas atliekamas. Vokietijos nacionalinė biblioteka RDA vykdomajam komitetui yra pasiūliusi svarstymus, susijusius su pirmojo arba paskutiniojo numerio pasirinkimu⁶.

Standartizacijos institucija arba grupė, atsižvelgdama į turimus išteklius, turi teikti rekomendacijas ir nurodymus, susijusius su bendrąja taikymo sritimi, kuri įvairiais atvejais skiriasi. Standartas negali siūlyti visų įmanomų pasirinkčių ir prie jų derintis siekdamas visuotinumą, nes tuomet jis nebebūtų veiksmingas kaip turinio ar procedūrinis standartas ir taptų panašus į registrą arba tarptautinių taisyklių sąvadą. Būdamas tarptautinių taisyklių sąvadu, jis galėtų būti naudingas, jeigu būtų nurodoma lingvistinė, geografinė arba kultūrinė jo taikymo sritis. Kaip tai galima padaryti, kalbama šaltinyje „Names of Persons“ (IFLA, 1996).

Toks lankstumas iš nuolat rinktis priversto kataloguotojo reikalauja daugiau žinių ir pasirengimo.

Reikšmingai skiriasi tai, kaip abu standartai traktuoja turinio raidą. Panašu, kad RDA yra orientuotas į ateitį, o kalbant apie ISBD, susiformavo klaidingas įvaizdis, neva jis orientuotas į praeitį. RDA nuo pat savo atsiradimo daugiausia dėmesio skiriama skaitmeniniams ištekliams ir skaitmeninėje aplinkoje atliekamam katalogavimui; jis daugiau orientuotas į saityno technologijas. Iš pradžių buvo bandoma padaryti standartą paprastesniu, tačiau laikui bėgant ir įvairių sričių specialistams susirūpinus, jog jame neatspindimi labai svarbūs su spausdintiniais dokumentais susiję duomenys, tapo būtina vėl įtraukti daugelį iš AACR2 pašalintų taisyklių. ISBD visus išteklius – elektroninius ir spausdintinius – traktuoja vienodai ir tai, kad šis standartas ir toliau tradiciškai nukreiptas į abi išteklių formas, gali būti argumentu, prieštaraujančiu teiginiui, jog jis yra įstrigęs praeityje.

Toliau plėtojantis RDA, į standartą turėtų būti įtraukiamos taisyklės, susijusios su jo suderinamumu su kitomis sritimis. ISBD taikomas tik bibliotekų ištekliams. Šis standartas nuolat tobulinamas atsižvelgiant į naujas technologijas; siekiama jo funkcinio suderinamumo su kitų sričių standartais. Pavyzdžiui, tikimasi, kad kita redakcija apims visų istorinių laikotarpių rankraščių (įskaitant elektroninių) ir astronominių žemėlapių aprašo nurodymus. Neabejotina tai, kad standartai turi atitikti savo laikmetį ir aplinką; dabar ir ISBD, ir RDA dera su susietųjų duomenų technologija. IFLA darbo grupė turi siekti standarto tinkamumo automatinio katalogavimo neatliekančioms bibliotekoms. Vis dar esama ne iki galo kompiuterizuotų katalogų. Tai nereiškia, kad standartas yra pasenęs; jis yra lankstus

⁶ “First issue v. latest (current) issue.” Discussion paper: 6JSC/DNB/Discussion1 (July 29, 2013). <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-DNB-Discussion-1.pdf>. JSC report in 2014: “6JSC/DNB/Discussion/1 [Discussion paper: First issue v. latest (current) issue]. Jungtinis vykdomasis komitetas patvirtino savo 2012 m. priimtą sprendimą, kad RDA turėtų būti pakankamai lankstus standartas, neprieštaraujantis jokioms galimų pasikeitimų realizavimo koncepcijoms. Kol tebelaukiama tokių pasikeitimų įgyvendinimo, įstaigos, naudojančios paskutiniojo įvedinio techniką, turėtų ir toliau taip daryti bei koduoti įrašus vadovaudamosios RDA: <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/2013JSCmeetingoutcomes.html>.

ir pritaikytas įvairiems medžiagos tipams. RDA nuo pat savo atsiradimo pradžios buvo plėtojamas kaip saityno priemonė⁷.

Kadangi standartas skirtas skaitmeninei aplinkai, yra sudėtinga (nors įmanoma) jį taikyti spausdintiniams katalogams arba net dabartinėms elektroninėms sistemoms nesiremiant ankstesniąja AACR2 patirtimi ir kodavimo formatu MARC ar vartojant ISBD sintaksę. To nereikėtų reikalauti iš dabartinių kataloguotojų: RDA yra labiau turinio, o ne techninis ar procedūrinis standartas lyginant su AACR2. Be to, integralios bibliotekų sistemos vis dar yra suderinamos su formatais MARC, o šie formatai glaudžiai siejasi su ISBD⁸. Tačiau pastaruoju metu stebime, kad įrašai gali būti sudaromi remiantis vien tik RDA nuostatomis⁹. Taip siekiama supaprastinimo. ISBD išlaikė tokį patį privalomumo lygį ir reikalavimus, keliamus informacijos elementams, teikiamiems specializuotuose standartuose. RDA iš pat pradžių buvo siekiama supaprastinti katalogavimą siekiant spręsti nepaprastos išteklių gausos problemą. Tai, ką galima laikyti palankiu sprendimu bendrojo tipo bibliotekoms, kelia sunkumų tvarkant informaciją specializuotose bibliotekose. Todėl specializuotų bibliotekų bendruomenės nepripažįsta RDA kaip jų išteklių tvarkymo priemonės. Kita vertus, RDA nuolat peržiūrimas ir modifikuojamas, todėl šių dviejų standartų skirtumai mažėja. Be to, kaip jau buvo minėta, yra galimybė tam tikrais atvejais taikyti RDA ir tuo pat metu tam tikras ISBD nuostatas naudojant taikymo profilius. Kai kada RDA labiau formaliai individualizuoja informaciją, kuri ISBD yra logiškai numanoma; j tai turėtų būti atkreiptas dėmesys atliekant artimiausią ISBD peržiūrą.

Bendradarbiavimo veiksmai

Siekiant bendradarbiavimo ir šių dviejų standartų funkcinio suderinamumo, buvo imtasi atitinkamų veiksmų.

IFLA ISBD darbo grupės susitikimuose nuolat dalyvaudavo Jungtinio vykdomojo komiteto atstovai – iš pradžių kaip stebėtojai, o nuo 2007 m. kaip oficialūs ryšius palaikantys atstovai. Susitikimų metu buvo galimybė teikti pastabas ir dalyvauti priimančiais sprendimus. Tačiau, nors ir buvo kviečiami, ISBD peržiūros grupės atstovai nedalyvavo Jungtinio vykdomojo komiteto susitikimuose iki pat 2011 m. Sudalyvauta buvo tik susitikime Glazge, kai RDA jau buvo paskelbtas.

Abiejų standartų funkciniam suderinamumui pasiekti palankias sąlygas teikia susietųjų duomenų aplinka. Šio siekio įgyvendinimas reikalauja daug laiko ir pastangų. Siekiant suderinti abiejų pusių indėlį į funkciniam suderinamumui pasiekti būtinos medžiagos rengimą, 2015 m. buvo pasirašytas abiejų standartų plėtros grupių bendradarbiavimo protokolas. Jame teigiama: „Protokolu siekiama užtikrinti duomenų, sudarytų vadovaujantis RDA ir ISBD nuostatomis ir naudojant šių standartų elementų rinkinius, funkcinį suderinamumą“¹⁰.

Standartų sąryšis: funkcinis suderinamumas

Būtina ne tik skelbti įrašus saityne, bet ir teikti viešą jų prieigą bei skelbti juos kaip susietuosius duomenis; tam būtina nustatyti standartų atitiktį.

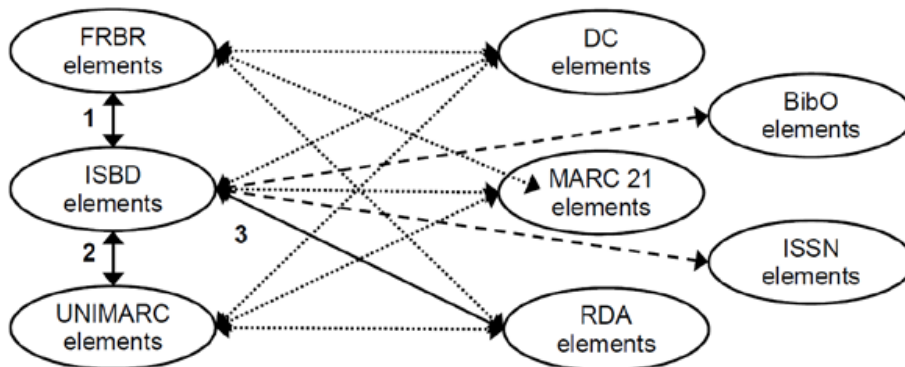
⁷ Tillett, Barbara. 2008. "Resource Description and Access: Background / Overview". Library of Congress. „Jungtinis vykdomasis komitetas RDA plėtros tikslus apibrėžė taip: „RDA mes įsivaizduojame kaip naują išteklių aprašo standartą, skirtą skaitmeninei aplinkai. Kitais žodžiais tariant, RDA bus saitynu besiremianti priemonė, labiausiai pritaikyta naudoti kaip saityno produktas. Tai bus priemonė, skirta kataloguoti visų tipų turinį ir laikmenas bei priemonė, kurią naudojant sudaromi įrašai, skirti naudoti skaitmeninėje interneto, saityno OPAC ir kitokių ateityje galinčių atsirasti sistemų aplinkoje. Įrašai, sudaryti vadovaujantis RDA, bus lengvai pritaikomi naujai atsirandančioms duomenų bazių struktūroms.“ http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=4320.

⁸ Tillett, Barbara. "Resource Description and Access: Background / Overview (2008)" Library of Congress. „RDA gali būti taikomas korteliniais katalogams, integralioms bibliotekų sistemoms su OPAC arba sistemomis, kurios teikia vidines nuorodas ir esybių santykius. RDA yra saityno priemonė, t. y. jį galima taikyti dirbant su kompiuteriu ir jis prieinamas naudojant rsaktinius žodžius bei rodykles. Jis leidžia teikti įvairius rodinius ekrane.“ http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=4320

⁹ RIMMF (RDA in Many Metadata Formats) <http://www.marcofquality.com/wiki/rimmf3/doku.php?id=rimmf>

¹⁰ "Protocol between the JSC and the ISBD Review Group" (6JSC/Chair/13 14 (February 2014)). <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-Chair-13.pdf>.

2013 m. ISBD ir XML tyrimo grupė parengė dokumentą „ISBD, kitų IFLA standartų ir išorinių standartų atitiktis“.

1 schema. Iš „ISBD, kitų IFLA standartų ir išorinių standartų atitiktis“ (ISBD ir XML tyrimo grupė. 25 versija. 2013 m. liepos 25 d.)

Kaip jau buvo minėta ir ką iliustruoja schema, šie du standartai glaudžiai siejasi su modeliu FRBR, tik skirtingais lygmernimis. Todėl nustatyti atitiktį nebuvo sudėtinga.

Teikiama elementų rinkinių ir žodynų RDF forma atitiktis. Atitikties schemas remiasi anksčiau parengtomis tokiomis schemomis, kurios nustato ne tik tai, kokie elementai yra ekvivalentiški, bet ir ar tam tikras elementas yra specifiškesnis ar bendresnio pobūdžio negu kitas. Tiksliau tariant, būtina skirti, ar atitiktis yra ekvivalentiška (=), ar diferencinė (> arba <).

Atitikties schemas leidžia derinti turinio standartus. Toks derinimas pasiekiamas, jeigu duomenys yra funkciškai suderinami, t. y. duomenys teikiami vadovaujantis vienu standartu atitinka funkcinis reikalavimus duomenų, teikiamų vadovaujantis kitu standartu; tai nereiškia, kad turinys yra identiškas. Šios schemas taip pat gali būti naudojamos aptiktiems skirtumams mažinti. Dviejų standartizacijos grupių susitikime Glazge 2011 m. (JSC, IFLA ISBD Review Group, ISSN Network, 2011) funkcinis suderinamumas buvo apibūdintas taip: „turi būti įmanoma teikti įrašų, sudarytų vadovaujantis vienais standartais, atitiktį duomenims, sudarytiems vadovaujantis bet kokiais kitais standartais. Pripažįstama, kad kai kuriems išskylančioms probleminiams dalykams išspręsti prireiks daugiau laiko, o kai kurių problemų išspręsti gali nepavykti, tačiau galima imtis veiksmų siekiant sumažinti neatitikimo poveikį.“

ISBD ir RDA atitiktis, kurią parengė Gordonas Dunsire (ISBD peržiūros grupės konsultantas) ir pati ISBD peržiūros grupė, kreiptis yra iš ISBD į RDA (Dunsire and IFLA Cataloguing Section's ISBD Review Group, 2014). Joje atsižvelgiama į standartuose teikiamas apibrėžtis, taikymo srities pastabas ir patį turinį bei pavyzdžius; tuo siekiama aprėpti ir suvokti elementų semantiką. Tačiau neatsižvelgta į esamus pripažintus abiejų standartų kiekvieno elemento informacijos šaltinių skirtumus, išskyrus tuos atvejus, kai tai galėtų specifiškai paveikti elementų semantiką, o ne tam tikro objekto turinį.

Jungtinis vykdomasis komitetas artimiausiu metu turėtų parengti atitiktį, kurios kreiptis būtų iš RDA į ISBD.

Dar prieš rengiant minėtą atitiktį, ISBD ir XML tyrimo grupė (kuri vėliau pasivadino ISBD susietųjų duomenų tyrimo grupe) atliko išsamią abiejų standartų taisyklių analizę siekdama išsiaiškinti, ar esant skirtingoms formuluočioms išlieka nepakitusi taisyklių esmė. Analizės rezultatai paskelbti kaip dokumentas „ISBD profilis standarte RDA: funkciškai suderinamų pagrindinių įrašų sudarymas“ (Gentili-Tedeschi et al., 2013). Profilis apima rekomendacijas, skirtas tiems, kas nori taikyti RDA kaip katalogavimo taisykles ir tuo pat metu vadovautis ISBD bei užtikrinti, kad būtų įmanoma lengvai nustatyti įrašų, sudarytų vadovaujantis vienu standartu, ir sudarytų, vadovaujantis kitu standartu, atitiktį. Analizėje daugiausia dėmesio buvo skiriama ISBD „privalomiesiems“ ir RDA „pagrindiniams“

elementams ir taisyklėms. Kaip nurodoma šio dokumento įvade, jame neatsižvelgiama į privalomasias skyrybos taisykles, o tik į elementų turinį reglamentuojančias taisykles. Dokumentas yra svarbus, nes jame pateiktas gilesnis dviejų standartų semantinio panašumo ir skirtumų suvokimas, kuris padėtų siekiant taikyti juos susietųjų duomenų aplinkoje. Tačiau būtina pripažinti abiejų standartų elementų informacinių šaltinių pateikimo skirtumus.

Profilis ir atitikties schemos parodo, kad vienas standartas apima tam tikrus elementus ir taisykles, kurių nėra kitame, ir kad tas pats elementas (vienodai besivadinantis arba turintis tokią pačią žymę) viename standarte traktuojamas plačiau, o kitame siauriau. Dokumente teigiama: „Elementas „pagrindinė antraštė“ abiejuose standartuose turi tą pačią žymę, tačiau ISBD elementas yra specifiškesnis, nes jis apima subelementus, kurie naudojami sudaryti „bendrajai antraštei“ ir „priklausomajai antraštei“, kurių nėra RDA elementų rinkinyje (Joint Steering Committee, 2015), nors yra pateiktas siūlymas šiuos elementus įtraukti. (Joint Steering Committee, 2014). Kitas pavyzdys, iliustruojantis priešingą situaciją, yra elementas „paantraštiniai duomenys“, kuris abiejuose standartuose vadinasi vienodai: sąvoka yra platesnė ISBD, nes ISBD elementas gali apimti variantines antraštes.

Remiantis atitikties schemomis, buvo galima nustatyti elementų rinkinių atitiktį ir abiejų standartų žodynų RDF forma atitiktį, kurią 2015m. RDA paskelbė savo naujoje interneto svetainėje¹¹. Kai IFLA savo tam skirtą saityno erdvę, atitiktis bus paskelbta ir ten.

Būtina nepamiršti, kad abiejų elementų rinkinių sritys yra skirtingos. Elementai teikiami kaip savybės arba tariniai triadosė arba sakiniuose, kuriuose veiksny (arba sritis) abiejuose standartuose yra skirtingos. RDA savybių sritis atstovauja koncepcinių modelių esybės, o ISBD yra praktiškiau – visam elemento rinkiniui teikiama sritis yra „išteklius“, atstovaujantis apraišką, kuriai būdingi kitų esybių (kūrinio, išraiškos, vieneto) aspektai. Toks būdas palengvina taikymą šiuolaikinėse valdymo sistemose: galima tam tikrą ištekliaus X objektą (kuriam bibliotekų kataloguose tradiciškai suteikiamas identifikatorius) teikti kaip apimantį kai kurias ISBD ontologines savybes, susijusias su atitinkamos apraiškos aspektų aprašymu¹². Tokį praktinį lygmenį yra sunku pritaikyti, kai sritis yra pačios koncepcinės esybės.

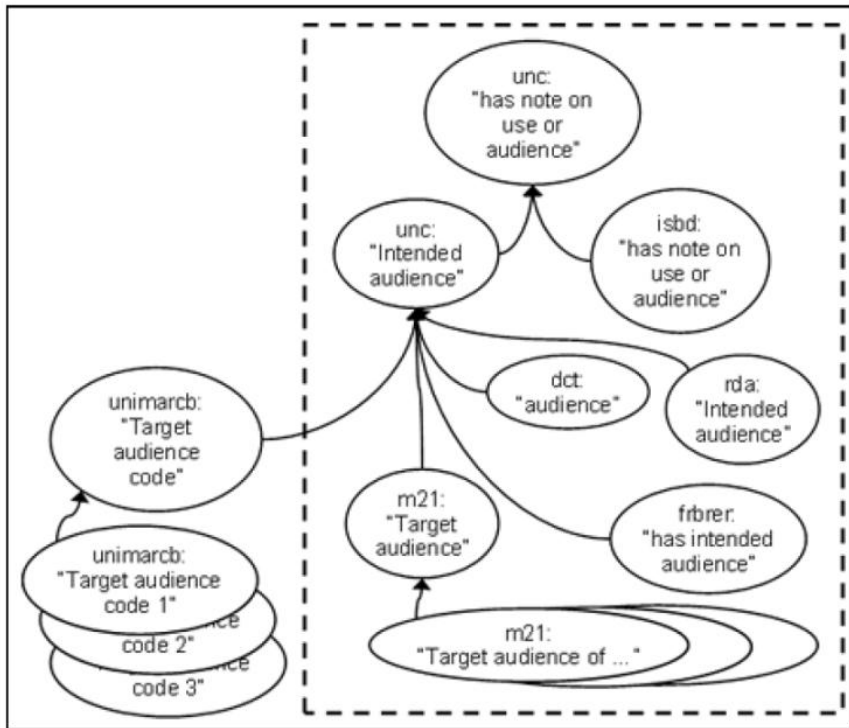
Dėl pamatinio skirtumo, susijusio su savybių sritimis, ir jauminėto pačių savybių skirtumo, norint parengti ISBD ir RDA elementų rinkinių ir žodynų¹³ atitikties schemas, buvo būtina pasirinkti lygmenį, kuriuo būtų nustatomas santykis. Tai reiškia, kad buvo būtina taikyti bendresnį elementų sieties lygmenį; todėl buvo parengtos „neapribotos“ ontologijos, t. y. tokios, kurios naudojamos ne vien tik standarte. Žinome, kad ontologijos arba teikiami elementai turi būti susiję su aprobuotu standartu; tokias ontologijas „riboja“ naudojimas standarto kontekste. Todėl siekiant realizuoti santykį, buvo būtina parengti neapribotas ontologijas.

¹¹ <http://www.rdaregistry.info>.

¹² Šiai sričiai būdingus svarstymus ir skirtumus iliustruoja šie dokumentai:

- Joint Steering Committee for Development of RDA. Mapping ISBD and RDA element sets: briefing/discussion paper. 6JSC/Chair/4 (24 October 2011);
- ISBD Review Group, Alignment of the ISBD element set with RDA element set – RDA, Appendix D.1 6JSC/ISBD/Discussion/1 (September 25, 2012). <http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/ISBD%20to%20JSC%20discussion%20paper%201.pdf> ;
- Dunsire, Gordon. Resource (ISBD) and Work, Expression, Manifestation, Item (FRBRer) semantic relationship (28 July 2013) Amended 6 October 2013, following comments by Patrick Le Boeuf and discussion at IFLA 2013. <http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/resource-wemi.pdf>;
- ISBD Linked Data Study Group. Minutes of the ISBD Linked Data Study Group's Meeting: Paris, Bibliothèque nationale de France, 7-9 April 2014". http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrg/isbd-ld-minutes_042014.pdf.

¹³ RDA Registry. <http://www.rdaregistry.info/Maps/#isbdrda>.

2 schema. Dunsire, G. ISBD unconstrained elements and other extensions (2013) (modifikuota)

unc = neapribotas elementas
dct = *Dublin Core* elementas

2 schema grafiškai iliustruoja šį procesą.

ISBD neapribotų elementų rinkinys buvo paskelbtas 2015 m. rugpjūčio mėn. ISBD peržiūros grupės sprendimu šios ontologijos elementai apima tokią pačią URI pradinę dalį, tokią pačią žymę ir aprašomąją dalį, kaip ir apribotoje versijoje, tik nėra teikiamas srities šaltinis. Teikiamos nuorodos iš apribotos savybės į neapribotą.

Tai leidžia tame pačiame įrašė naudoti skirtingų standartų metaduomenis. Svarbu tai, kad bibliotekos (šiuo atveju tokius sprendimus priimančios bibliotekininkai) turi esminių žinių apie būtinas technologijas ir savo įstaigos katalogavimo politiką, jos poreikius ir galimus taikyti standartus.

Todėl norėdamas bibliografiniame įrašė susieti ISBD metaduomenis ir kitus RDA atitinkančius metaduomenis, bibliotekininkas turi žinoti, koku standartu vadovaujantis buvo įrašyta metaduomenų informacija.

IFLA rengia ir kitas atitiktis su tarptautiniais standartais¹⁴, bet tai nėra šio straipsnio tema. Už IFLA vardų erdvėje teikiamų ontologijų ir žodynų priežiūrą yra atsakingas IFLA standartų komiteto Susietųjų duomenų techninis pakomitetas (LIDATEC) (buvusi IFLA vardų erdvių grupė)¹⁵. Tikėtina, kad IFLA turi savo registravimo erdvę, kurioje bus pateiktos atitikties schemos, kurios dabar yra RDA registracijos interneto svetainėje.

Išvada

Esama interpretacinių skirtumų, tačiau ne tiek, kad standartai prieštarautų vienas kitam. Kaip ir intymiaame ryšyje, artimi žmonės vienas kitą veikia, prisitaiko vienas prie kito, nusistato savo

¹⁴ Daugiau informacijos galima rasti ISBD susietųjų duomenų tyrimo grupės interneto svetainėje <http://www.ifla.org/node/1795>.

¹⁵ Daugiau informacijos apie Susietųjų duomenų techninį pakomitetą galima rasti adresu: <http://www.ifla.org/lidatec>.

vaidmenis, keičia bendravimo ir įpročius. Reikėtų galvoti apie abipusiškai palankią plėtrą, kuri įmanoma, tik jeigu abiejų standartų atstovai nuosekliai laikosi principų ir nuosekliai siekia tikslų.

Liudijame globalizacijos reiškinį. Informacijos valdymo srityje, esant pažangioms technologijoms, globalizacijos sąlygomis yra visos galimybės įvairioms tradicijoms suprasti viena kitą ir siekti viena kitai palankaus dialogo. Nerealų manyti, kad informacijos valdyme visiškai išnyks kultūriniai ir tradiciniai skirtumai, interpretacijų įvairovė. Todėl galimas RDA ateities scenarijus būtų panašus į AACR2 scenarijų, kai šios taisyklės naudojamos pakeistos arba pritaikomos nacionalinės kultūros ypatumams, t. y. integruojamos į nacionalines taisykles. Taip buvo ankstesnėje (rankomis sudaromo ir automatinio katalogo) aplinkoje; šiandien – semantinio saityno – aplinkoje tai yra dar svarbiau.

Semantinio saityno aplinkoje atsiranda neribotos pakartotinio duomenų naudojimo galimybės, todėl duomenys turi būti aukštos kokybės, tikslūs ir tiksliai atitikti standartą, kuriuo vadovaujantis jie yra sudaromi, nes metaduomenų, kaip duomenų tikslinimo priemonės, semantika remiasi būtent atitinkamu standartu. Todėl ypač svarbu, kad metaduomenys būtų tinkamai pateikiami susietųjų duomenų ir trečiosios kartos saityno aplinkoje. Svarbu dalykas yra, tai, kad jeigu pasikeičia į nacionalines taisykles integruotos RDA taisyklės, tai nereiškia, jog keičiasi pats RDA.

Antra vertus, jeigu siekiant RDA padaryti labiau visuotinu, į jį būtų integruojami įvairūs kultūriniai ir nacionaliniai elementai, iš esmės jis nebebūtų standartas, o visų galimų taisyklių registras. Vienas iš būdų, siekiant išlaikyti RDA, kaip turinio, procedūrinio ir techninio standarto vertę, būtų susisteminti ir apibūdinti visus kultūrinius ir nacionalinius ypatumus atspindinčius elementus (kalbą, rašto sistemą ir t. t.) vienodu svarbos lygmeniu. Tik tuomet būtų galima teikti, kad RDA yra tikrai tarptautinis, o ne vien tik anglų ir amerikiečių standartas.

Tokio modeliu FRBR, RDF forma teikiamomis ontologijomis ir žodynais besiremiančio standarto vertė yra labai didelė. Ją atspindi priemonė RIMMF¹⁶. Tačiau šios grynai asmeniškios pastabos nėra šio straipsnio tema, kurioje daugiausia dėmesio kreipiama į ištekliuje atspindimos „apraškos“ aprašą; kitų esybių aprašai kelia daugiau problemų, nes jos yra labiausiai veikiamos kultūrinių ypatumų.

Nova Spivack (2014b) teigiama, kad einame link „visur esančio“ saityno, kurio tikslas – sujungti protus ir mašinas bei taip priimti sprendimus. Tas pats autorius savo tinklaraštyje (2014a) teigia, kad pastaraisiais metais *Google* tolsta nuo žmogaus sukurtų ontologijų ir kad *Google* filosofiją labiau veikia didieji duomenys, o ne žmogaus sukurtos žinios. Tikimasi, kad tokios decentralizuotos sistemos (kurios taip pat yra nestruktūrinė informacija) darys didelę įtaką semantiniam saitynui. Tai tikriausiai bus įmanoma, nes tokios sistemos (*Google Vault* – *Google* sukurta žinių bazė) apima parametrus, leidžiančius išskirti teisingiausius teiginius.

Tai reiškia, kad vyksta procesai, kurių metu integruojami nestruktūriniai, o ne standartiniai duomenys. Tokie socialiniai duomenys neišvengiamai skatina atsirasti jokių standartu nesivadovaujančiam duomenų modeliui, kuris pakeistų struktūrinių ir kontroliuojamų duomenų modelius. Ar į tai reikėtų žiūrėti kaip į mūsų profesijos pralaimėjimą? Galbūt dar turime laiko ir mums pavyks paveikti mašinos priimamus sprendimus? Turėtume aktyviau veikti siūlydami struktūrinės ir gerai susistemintos informacijos, kuri būtų nuosekli, sąryšinga ir lanksti. Mūsų siekis turėtų būti atpažinti, gerbti ir puoselėti kultūrinius ypatumus bei juos sieti. Mums būtina nedelsiant prisiimti kultūrinę atsakomybę, kaip aiškiai pasakyta Bianchini and Guerrini (2015)¹⁷: „Tiems, kurie techniškai, lingvistiškai ir semantiškai valdo žodynus ir ontologijas, atiteks pagrindinis vaidmuo apibrėžiant terminus ir jų santykius; terminai bus generuojami automatiškai mašinų“

Galiausiai galima daryti išvadą, kad jeigu ateityje ontologijas ir atitikties schemas kurs mašinos susiedamos kalbas ir struktūrinius bei nestruktūrinius iš galutinių naudotojų gautus duomenis, kuriems bus būdingi kultūriniai savitumai, apie kuriuos šie naudotojai gali net nenutuokti, mūsų, kaip

¹⁶ <http://www.marcofquality.com/wiki/rimmf3/doku.php>

¹⁷ „...porta con sé il concetto di responsabilità culturale: chi gestisce tecnicamente, semanticamente e linguisticamente vocabolari e ontologie svolge un ruolo determinante nella definizione dei lemmi e delle relazioni tra di essi; le voci, infatti, saranno utilizzate automaticamente e, dunque, acriticamente dai processi inferenziali compiuti dalle macchine.“

informacijos valdytojų, vaidmuo turėtų būti šios informacijos funkcinio suderinamumo ir tvarkybos (atliekamos žmogaus ir mašinos) lengvinimas. Atliekant šią veiklą, būtina atsižvelgti į tai, kad didžioji dalis informacijos, apie kurią čia kalbama, nėra kuriama bibliotekų (tik apie 15%); iš esmės tokią informaciją kuria kitos profesinės bendruomenės ir galutiniai naudotojai, nesivadovaudami taisyklėmis arba vadovaudamiesi nacionalinėms reikmėms pritaikytomis taisyklėmis. Istorinė patirtis rodo, kad kultūrinės tradicijos, kad ir su kokiais iššūkiais susidurtų, vis tik išlieka. Todėl turėtume ieškoti būdų, kaip atpažinti, identifikuoti kultūrinius ypatumus ir juos semantiškai sieti. Tai yra iššūkis, su kuriuo mes šiandien susiduriame, ir mūsų kultūrinė atsakomybė: ne vertinti, konkuruoti, o sieti. Jeigu tokią atsakomybę prisiimsime, priešingai negu rašoma Spivak (2014a), žmogaus kuriamos kokybiškos ontologijos ir žodynai išliks vertingi ir galbūt reikalingesni negu bet kada.

Nuorodos

American Library Association. 2003. ALA Standards Manual.
<http://www.ala.org/tools/guidelines/standardsmanual/manual#1.1>.

Bianchini, Carlo. and Mauro Guerrini. 2014. RDA: Resource Description and Access. Il nuovo standard per la metadatozione e la scoperta delle risorse nell'era digitale. Biblioteche oggi 32.4. p. 46-50. <http://www.bibliotecheoggi.it/2014/20140404701.pdf>.

Deutsche Nationalbibliothek. 2013. First issue v. latest (current) issue. Discussion paper: 6JSC/DNB/Discussion1 <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-DNB-Discussion-1.pdf>.

Dunsire, Gordon. 2013. ISBD unconstrained elements and other extensions.
<http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrg/isbd-extensions.pdf>.

Dunsire, Gordon. 2015. Outcomes of the 2015 JSC Meeting, RSC/Outcomes/2015. <http://www.rda-rsc.org/sites/all/files/RSC-Outcomes-2015.pdf>.

Dunsire, Gordon and IFLA Cataloguing Section's ISBD Review Group. 2014. Alignment of the ISBD: International Standard Bibliographic Description element set with RDA: Resource Description & Access element set.
http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/isbd2rda_alignment_v3_1.pdf

Gentili-Tedeschi, Massimo. et al. 2013. ISBD Profile in RDA: Constructing Functionally Interoperable Core Records (Version 1.0). <http://www.ifla.org/files/assets/JLIS.it>. Vol. 7, n. 2 (May 2016). Art. #11703 p. 79

[cataloguing/isbd/OtherDocumentation/isbd_profile_in_rda_ver_1.0.pdf](http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/isbd_profile_in_rda_ver_1.0.pdf)

IFLA. 1996. Names of Persons: national usages for entry in catalogues. München: K.G. Saur.
<http://www.ifla.org/node/4953>.

IFLA Cataloguing Section Standing Committee. 2013. Minutes. Appendix III: ISBD Strategy in 79th IFLA General Conference (Singapore, 17-23 August 2013): p.22-23
http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/reports/meeting_2013.pdf.

IFLA Committee on Standards. 2014. What is an IFLA Standard? <http://www.ifla.org/node/8721>.

ISBD International Standard Bibliographic Description. 2011. Berlin; München: De Gruyter Saur.

ISBD-XML Study Group. 2013. Alignments between the namespaces of ISBD, other IFLA standards, and external standards. http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrg/namespace-alignments_v1_20130725.pdf.

ISO Consumers and Standards: Partnership for a Better World.
http://www.iso.org/sites/ConsumersStandards/1_standards.html#section1_1.

Joint Steering Committee for Development of RDA, IFLA ISBD Review Group, ISSN Network. 2011. Harmonization Meeting, (3-4 November 2011, Glasgow, UK).
http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrg/JSC_ISBD_ISSN_Outcomesfinal.pdf. JLIS.it. Vol. 7, n. 2 (May 2016). Art. #11703 p. 80 . JLIS

Joint Steering Committee for Development of RDA. First issue v. latest (current) issue [Discussion paper:] 6JSC/DNB/Discussion/1.
<http://www.rda-jsc.org/archivedsite/2013JSCmeetingoutcomes.html>.

Joint Steering Committee for the Development of RDA. FAQ, 2010. <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/rdafaq.html>.

Joint Steering Committee. RDA elements. 2015. 6JSC/RDA/Element analysis table/rev/3. <http://rda-jsc.org/sites/all/files/6JSC-RDA-element-analysis-table-rev-3.pdf>.

Joint Steering Committee for the Development of RDA. 2014. "Revision of RDA 2.3.1.7 (Titles of Parts, Sections, and Supplements) and RDA 2.3.2.6 (Collective Title and Titles of Individual Contents): 6JSC/CCC/11/Sec final/rev". <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-CCC-11-Sec-final-rev.pdf>.

Ohio, Department of Education. 2016. Ohio's Learning Standards - Terminology Definitions. <http://education.ohio.gov/Topics/Ohios-Learning-Standards/Ohios-Learning-Standards/Ohio-Learning-Standards-Resources/Ohio-Learning-Standards-Terminology>.

Professional Learning Board. What is the Difference between Content Standards and Performance Standards? <http://k12teacherstaffdevelopment.com/tlb/what-is-the-difference-between-content-standards-and-performance-standards>.

RDA Steering Committee. Submitting Proposals to Revise RDA <http://www.rda-rsc.org/submitting-proposals>.

Spivack, Nova. 2014a. A Turning Point for the Semantic Web.

<http://www.novaspivack.com/uncategorized/2014-a-turning-point-for-the-semantic-web>.

Spivack, Nova. 2014b. New Era in Semantic Web History. <http://www.dataversity.net/nova-spivack-new-era-semantic-web-history>.

Tillett, Barbara. 2008. Resource Description and Access: Background / Overview. Library of Congress. http://www.loc.gov/today/cyberlc/feature_wdesc.php?rec=4320

ELENA ESCOLANO RODRÍGUEZ, Ministerio de Defensa, Jefa de la Unidad de Normalización.
elena.escolano@yahoo.es.

Escolano Rodríguez, E. RDA and ISBD: history of a relationship. *JLIS.it*. Vol. 7, n. 2 (2016): Art: #11703. DOI: 10.4403/jlis.it-11703.

PADÉKA. Autoré dékoja Carlo Bianchini, Luis Ángel García Melero, Massimo Gentili-Tedeschiui, Mauro Guerriniui ir Dotrothy McGarry už pastabas.